

УДК 378.147.33

**МЕТА І ЗАВДАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У
КОМП'ЮТЕРНО ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Колос Катерина Ростиславівна – к. пед. н., докторант

Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України,

porcelyana5@gmail.com

Анотація. У дослідженні розглянуто та уточнено загальні навчальні, виховні та розвивальні завдання навчально-пізнавальної діяльності, обумовленні потребами сучасного інформаційного суспільства. Сформульовано та декомпозовано мету підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти. Визначено передумови для побудови слухачами індивідуальної траєкторії підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на основі інтегрованої системи організаційних і дидактичних заходів, здійснюваних у межах зазначеного середовища.

Ключові слова: педагогічний працівник, мета підвищення кваліфікації, комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище, заклад післядипломної педагогічної освіти.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі (КОНС) закладу післядипломної педагогічної освіти (ЗППО) характеризується впорядкованою сукупністю взаємопов'язаних і взаємообумовлених підходів, цілей, завдань, змісту, функцій, форм, методів і засобів здійснення навчально-пізнавального процесу (НПП), спрямованих на професійний розвиток педагогічного працівника. Побудова навчально-пізнавального процесу курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів як методичної системи визначає його ефективність і є одним із основних факторів ефективності КОНС ЗППО загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему побудови та використання комп'ютерно-орієнтованої методичної системи навчально-пізнавального процесу підготовки вчителя у вищому навчальному закладі досліджували: В. Ю. Биков [2, 6], П. В. Бельчев [1], С. У. Гончаренко [9], О. О. Гриценчук [6], М. І. Жалдак [4, 5], Ю. О. Жук [6], В. В. Лапінський [8], П. М. Олійник [9], С. О. Семеріков [13], О. М. Спірін [14, 15], Ю. В. Триус [18] тощо; питаннями методичного удосконалення професійної підготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів займалися В. М. Буренко [3], Л. І. Даниленко [11, 17], В. Ю. Наумова [10],

В. В. Олійник [11] тощо. Проте науково-педагогічні дослідження не стосуються організації підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у КОНС ЗППО. Необхідно вирішити завдання, щодо обґрунтування і розробки методичної системи, орієнтованої на раціональне використання педагогічно-виважених інформаційно-комунікаційних технологій під час підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у закладі післядипломної педагогічної освіти.

Мета цього дослідження полягає у визначенні мети та завдань підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти як цільової компоненти методичної системи зазначеного середовища.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підвищення кваліфікації є однією з ключових умов обов'язкової атестації педагогічних працівників навчальних закладів – системи заходів, спрямованої на всебічне комплексне оцінювання їх педагогічної діяльності, за якою визначаються відповідність педагогічного працівника займаній посаді, рівень його кваліфікації, присвоюється кваліфікаційна категорія, педагогічне звання, – що здійснюється на засадах вільного вибору форм навчання, програм і навчальних закладів не рідше одного разу на п'ять років (ця вимога не розповсюджується лише на педагогічних працівників, які працюють перші п'ять років після закінчення вищого навчального закладу) [16].

Тому розробку методичної системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів потрібно здійснювати з урахуванням галузевої специфіки та характеристик кваліфікаційних категорій педагогічних кадрів.

Також «розробка будь-якої системи навчання орієнтована на те, щоб вона як дидактичний засіб органічно ввійшла у навчально-пізнавальний процес. Це вимагає дотримання вимог, які враховують специфіку її призначення» [15, с. 84] при реалізації основних взаємопов'язаних завдань навчально-пізнавальної діяльності:

– навчальних: вдосконалення наявних і оволодіння новими професійними знаннями, навичками, уміннями, зокрема щодо педагогічно-виважених інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), та їх раціональне використання при здійсненні своїх посадових обов'язків;

– розвиваючих: розвиток інтелектуальної, емоційно-вольової, діяльнісно-поведінкової тощо сфери особистості педагога;

– виховних: формування наукового світогляду, моральної, інформаційно-комунікаційної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної тощо культури.

Разом з цим мета підвищення кваліфікації педагогічних кадрів повинна підпорядковуватися базовим завданням освіти як основи пізнання: цілеспрямованому поглибленню і розширенню знань, практичних навичок і вмінь впродовж життя, – а також оволодінню способами творчої діяльності та набуттю перспективного досвіду здійснення додаткових завдань, обумовлених індивідуальними здібностями, посадовими обов'язками педагогічного працівника та потребами сучасного інформаційного суспільства.

Рівень конкурентоспроможності особистості, організації та країни в цілому сьогодні у значній мірі визначається розумінням інформаційної картини світу, виваженістю добору і раціональним використанням відомостей, методів і засобів при здійсненні як повсякденної особистої, так і професійної діяльності фахівця.

Загальна мета професійної освіти охоплює такі основні цілі: забезпечення всебічної соціалізації та ефективної адаптації тих, хто навчається, в соціально-економічних умовах суспільства, що розвивається; формування і розвиток професійно значущих якостей, конкурентоспроможної професійної компетентності; поглиблення розвитку особистості, перш за все її почуттєвої сфери, способів продуктивного мислення і пізнання, вміння вчитися і самовдосконалюватись протягом усього життя, здатності до творчого наукового пошуку щодо вирішення завдань, що постали; формування і розвиток цінностей особистісного розвитку, рефлексивно-гуманістичного менталітету фахівця [2].

Високий рівень інтенсивності інформації у всіх сферах життєдіяльності суспільства потребує оновлення знань і вмінь, тісно пов'язаних із пошуком, аналізом, корегуванням, збереженням, поширенням та управлінням великого обсягу відомостей на базі інформаційно-комунікаційних технологій. Це потребує від більшості громадян, зокрема і кожного педагогічного працівника, постійного оновлення знань щодо перспективних тенденцій розвитку ІКТ, пов'язаних з його галузевою сферою, вмінь виважено добирати і раціонально використовувати їх у своїй професійній діяльності, адже, як зазначає М. І. Жалдак, «інформаційно-комунікаційні технології – лише засоби освітньої діяльності; ефективність і результативність навчально-виховної роботи учнів залежить від обізнаності та майстерності педагога» [5].

Тому **метою** *підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти* є побудова кожним педагогом власної траєкторії професійного розвитку на усіх етапах професійного становлення, в межах керованого, штучно і цілеспрямовано створеного простору, у якому розгортається навчально-пізнавальний процес із використанням ІКТ, результатом реалізації якого є гарантоване досягнення педагогом актуального суспільно-значущого рівня професійної компетентності, зокрема інформаційно-комунікаційно

технологічної, у відповідності до вимог професійно-кваліфікаційних характеристик педагогічного працівника навчального закладу.

Декомпозуємо запропоновану мету (рис. 1), дотримуючись дидактичних вимог КОНС ЗППО [7], для конкретизації цільової компоненти: цілей і завдань – методичної системи зазначеного середовища.

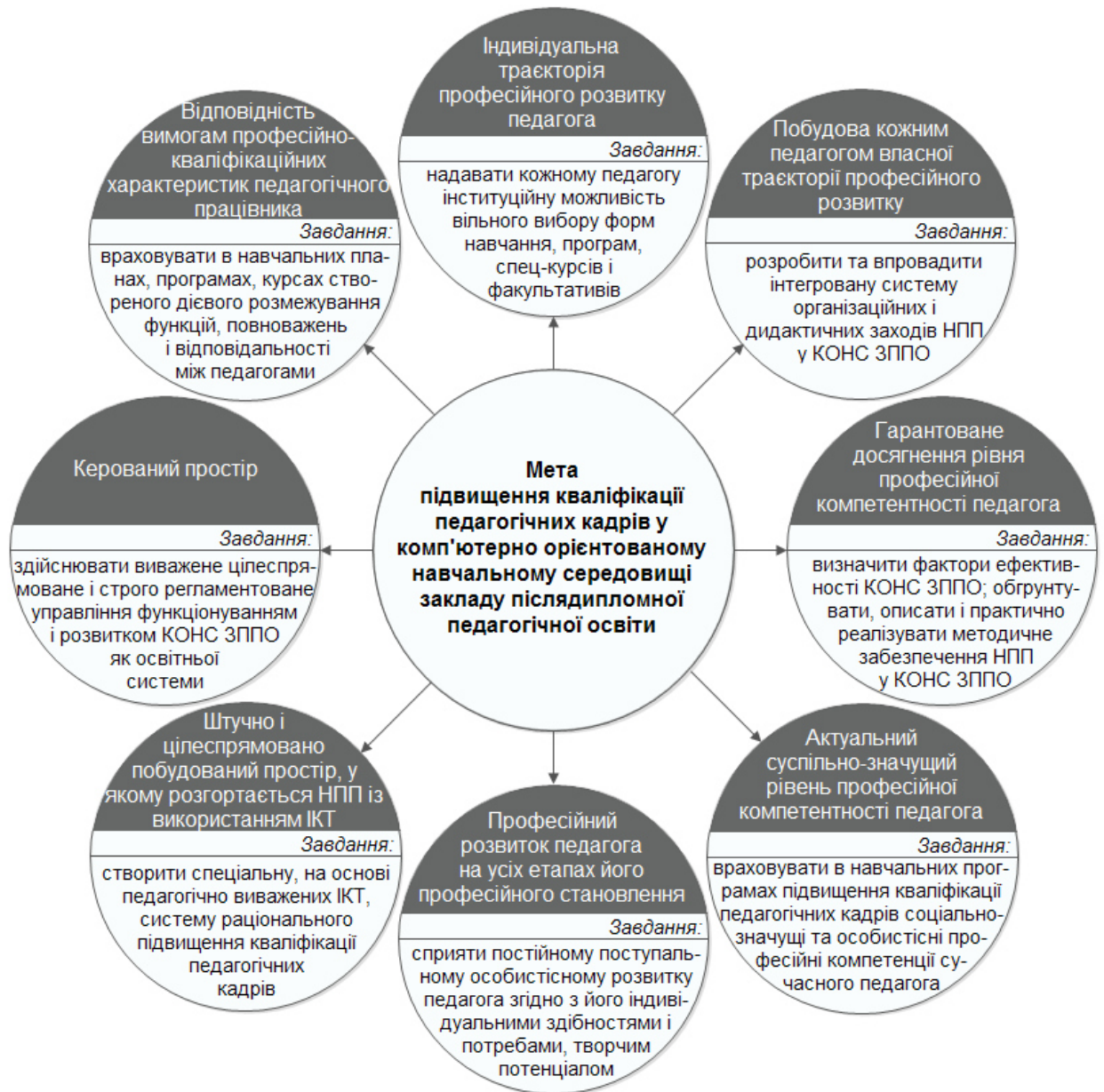

Рис. 1. Декомпозиція мети підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у КОНС ЗППО

Індивідуальна траєкторія професійного розвитку як компонента загальної траєкторії підвищення кваліфікації обумовлюється наданням кожному педагогічному працівникові інституційної можливості вільного вибору форм навчання, програм, спец-курсів і факультативів варіативної частини соціально-гуманітарного і професійного

модулів, сформованих у відповідності до перспективних тенденцій розвитку освіти та реалізованих з використанням сучасних педагогічно виважених ІКТ.

Також розглядувана траєкторія повинна обов'язково містити індивідуальні траєкторії опанування кожної навчальної складової курсової підготовки як системи змістових і діагностичних модулів, що передбачається особисто складеним слухачем індивідуальним планом і реалізацією диференціації та індивідуалізації навчально-пізнавального процесу у визначених слухачем термінах і темпах опанування навчальним матеріалом курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Побудова кожним педагогом власної траєкторії професійного розвитку на усіх етапах професійного становлення обумовлюється створенням необхідних і достатніх умов для учасників навчально-пізнавального процесу у КОНС ЗППО щодо ефективного здійснення підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Постає завдання: розробити та впровадити інтегровану систему організаційних і дидактичних заходів НПП у межах зазначеного середовища.

Гарантоване досягнення рівня професійної компетентності обумовлюється необхідним рівнем ефективності КОНС ЗППО як педагогічної системи. При цьому важливим є якісний розв'язок задач, пов'язаних з: визначенням факторів ефективності КОНС ЗППО, що забезпечують підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на зазначеному рівні, та обґрунтуванням, описом і практичною реалізацією методичного забезпечення здійснення навчально-пізнавального процесу у вказаному середовищі.

Обґрунтування методичного забезпечення НПП із врахуванням можливостей КОНС ЗППО дозволяє визначити конкретні педагогічні умови розвитку професійної компетентності вчителя. Реалізація діяльності учасників зазначеного середовища здійснюється згідно функціональної моделі КОНС ЗППО, фактори якої: 1) ефективність НПП курсів підвищення кваліфікації; 2) достатність інфраструктури; 3) ІКТ-компетентність академічного персоналу; 4) ІКТ-компетентність слухачів – сприяють гарантованому досягненню актуального суспільно-значущого рівня професійної, зокрема інформаційно-комунікаційно технологічної, компетентності педагогічного працівника.

Актуальний суспільно-значущий рівень професійної компетентності вчителя обумовлюється визначенням і врахуванням при розробці та реалізації навчальних програм підвищення кваліфікації наявних і перспективних соціально-значущих та особистісних професійних компетенцій сучасного педагогічного працівника, а також потреби його гнучкого реагування на швидкозмінні вимоги, пов'язані зі стрімким розвитком ІКТ та оновленням української систем освіти, зорієнтованої на входження до світового освітнього, насамперед, європейського простору.

Професійний розвиток педагогічного працівника на усіх етапах його професійного становлення забезпечується через сприяння у постійному поступальному (неперервному) особистісному розвитку педагога згідно з його індивідуальними здібностями і потребами, творчим потенціалом, – необхідних для подальшого професійного, кар'єрного та особистісного росту педагогічного працівника.

Штучно і цілеспрямовано побудований простір, у якому розгортається навчально-пізнавальний процес із використанням ІКТ забезпечується спеціально створеною, на основі знань, моделей і досвіду, системою, структура і складові якої: педагогічно виважений добір ІКТ, що ефективно використовуються при здійсненні НПП; належні соціально-побутові та психолого-педагогічні умови – надають можливість для раціонального підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Керований простір обумовлюється виваженим цілеспрямованим повним і строго регламентованим управлінням функціонування та розвитку КОНС ЗППО як освітньої системи, реалізація якого здійснюється поетапно: планування траєкторії розвитку цього середовища; аналіз поточного та перспективного станів КОНС ЗППО; узгодження, обґрунтоване прийняття і реалізація управлінських рішень.

Відповідність вимогам професійно-кваліфікаційних характеристик педагогічного працівника навчального закладу визначається врахуванням при складанні навчальних планів, програм, курсів «створеного дієвого розмежування функцій, повноважень і відповідальності між працівниками, а також встановлених єдиних підходів у визначенні їхніх посадових обов'язків та кваліфікаційних вимог, що до них висуваються» [19], наразі затверджених і описаних у наказах МОН України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних працівників навчальних закладах» [19] і «Типовому положенні про атестацію педагогічних працівників» [16].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, метою підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти є побудова кожним педагогом власної траєкторії професійного розвитку на усіх етапах професійного становлення, в межах керованого, штучно і цілеспрямовано створеного простору, у якому розгортається навчально-пізнавальний процес із використанням ІКТ, результатом реалізації якого є гарантоване досягнення педагогом актуального суспільно-значущого професійного рівня компетентності, зокрема інформаційно-комунікаційно технологічної, у відповідності до вимог професійно-кваліфікаційних характеристик педагогічного працівника навчального закладу.

Реалізація основних завдань і передумов для побудови слухачами індивідуальної траєкторії професійного розвитку ґрунтується на основі інтегрованої системи організаційних і дидактичних заходів навчально-пізнавального процесу, здійснюваного у межах зазначеного середовища.

Подальшого дослідження потребує уточнення змісту і врахування особливостей організації підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти для удосконалення навчальних планів і програм у відповідності до стрімкого розвитку ІКТ, а також доцільності їх використання у навчальних закладах різних рівнів освіти. Це передбачає розробку навчальних програм, змістового наповнення та безпосереднє проведення навчальних занять і для персоналу зазначеного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бельчев П. В. Навчальне середовище та комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання [Електронний ресурс] / П. В. Бельчев. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/h5.html>.
2. Биков В. Ю. Навчальне середовище сучасних педагогічних систем // Професійна освіта: педагогіка і психологія. / За ред.: І. Зазюна, Н. Ничкало, Т. Левовицького, І. Вільш. Україно-польський журнал. Видання IV.. Видавництво: Вищої Педагогічної Школи у Честохові. – Ченстохова, 2004. – С. 59–79.
3. Буренко В. М. Як навчити дорослих? Удосконалення професійної підготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації на андрагогічних засадах / В. М. Буренко // Гуманітарні науки : наук.-практ. журнал. – 2009. – № 4. – С. 67–76.
4. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе : дис. ... доктора пед. наук в форме науч. доклада : 13.00.02 / Жалдак Мирослав Иванович ; НИИ содержания и методов обучения АПН СССР. – М., 1989. – 48 с.
5. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу / М. І. Жалдак // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2003 : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України / АПН України. – Ч. 1. – Харків : ОВС, 2002. – С. 371–383.
6. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: Інноваційні засоби і технології : колективна монографія / [Биков В. Ю., Гриценчук О. О., Жук Ю. О. та ін.] ; під наук. ред. В. Ю. Бикова, О. В. Овчарук. – К. : Атіка, 2005. – 252 с.
7. Колос К. Р. Дидактичні вимоги до комп'ютерно орієнтованого середовища закладу післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / К. Р. Колос

// Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013 р. – Том 35, № 3. – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/834/619#.UerXYv17Isc>.

8. Лапінський В. В. Підготовка студентів педагогічних спеціальностей до інтерактивного навчання з використанням сучасних апаратно-програмних засобів / В. В. Лапінський / Вища освіта України : Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – К. : «Педагогічна преса», 2012. – № 3 (46). – С. 481–492.

9. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. для студ., магістрів, асп. і викл. вищих навч. закл. / [Гончаренко С. У., Олійник П. М., Федорченко В. К. та ін.]; під ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К. : Вища школа, 2003. – 323 с.

10. Наумова В. Ю. Діяльність викладача-андрагога в системі післядипломної освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Наумова. – Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/obrii/2010_1/Naumova.doc\).pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/obrii/2010_1/Naumova.doc).pdf).

11. Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку: наук.-метод. посібник / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. – К. : Міленіум, 2005. – 230 с.

12. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : [указ ... 25 черв. 2013 р. № 344/2013 ; Україна. Президент] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

13. Семеріков С. О. Фундаменталізація навчання інформаційних дисциплін у вищій школі : Монографія / С. О. Семеріков. – Кривий Ріг : Мінерал, 2009. – 340 с.

14. Спірін О. М. Методична система базової підготовки вчителя інформатики за кредитно-модульною технологією : монографія / Олег Михайлович Спірін. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 182 с.

15. Спірін О. М. Понятійний апарат кредитно-модульної системи навчання / О. М. Спірін // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2004. – № 15. – С. 83–86.

16. Типове положення про атестацію педагогічних працівників : [Наказ ... 6.10.2010 № 930 ; Міністерства освіти і науки України], [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10>.

17. Типові навчальні плани та анотовані програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи загальної середньої освіти : методичні рекомендації для

інститутів післядипломної педагогічної освіти / За заг. ред. Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 2005. – 60 с.

18. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у ВНЗ: проблеми, стан і перспективи [Електронний ресурс] / Ю. В. Триус // Науковий часопис НПУ імені Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – 2010. – № 9. – С. 16–29. – Режим доступу: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nchnpu_2_2010_9_5.pdf.

19. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів [Наказ ... 01.06.2013 № 665 ; Міністерства освіти і науки України], [Електронний ресурс] // МАУП : офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/37302/>.

PURPOSE AND OBJECTIVES OF TRAINING TEACHING STAFF IN COMPUTER-ORIENTED LEARNING ENVIRONMENT OF AN INSTITUTE OF POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION

Kateryna R. Kolos – PhD (pedagogical sciences), Candidate Doctor of Science, of Information Technology and Learning Tools of the NAPS of Ukraine, porcelyana5@gmail.com

Annotation. In the research general educational, educate and developing tasks of educational-cognitive activity caused by the necessities of modern informative society are considered and specified. The purpose of in-plant training of pedagogical shots in computer-oriented learning environment of an Institute of Postgraduate Pedagogical Education is formulated and incomposed. Certainly pre-conditions for a construction by the listeners of individual trajectory of in-plant training pedagogical shots on the basis of the computer-integrated system of organizational and didactics measures carried out within the limits of the noted environment.

Keywords: pedagogical worker, purpose of in-plant training, computer-oriented learning environment, establishment of postgraduate pedagogical education.

ГЛАВНАЯ ЦЕЛЬ И ЗАДАНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В КОМПЬЮТЕРНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЕ ЗАВЕДЕНИЯ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Колос Екатерина Ростиславовна – к. пед. н., докторант Института информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, porcelyana5@gmail.com

Аннотация. В исследовании рассмотрены и уточнены общие учебные, воспитательные и развивающие задачи учебно-познавательной деятельности, обусловленные потребностями современного информационного общества.

Сформулирована и декомпозирована главная цель повышения квалификации педагогических кадров в компьютерно ориентированной учебной среде заведения последипломного педагогического образования. Также определены предпосылки для построения слушателями индивидуальной траектории повышения квалификации педагогических кадров на основе интегрированной системы организационных и дидактических мероприятий учебно-познавательного процесса, осуществляемого в рамках указанного среды.

Ключевые слова: педагог, цель повышения квалификации, компьютерно ориентированная учебная среда, заведение последипломного педагогического образования.